

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

מטות

(חלק בג)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פאָרקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת מטות-מסעי, כ"ב כח תמוז, ה'תשפ"ד (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2024

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

מטות

דָּאָרט נײַט באַזעצט (נאָר – בעבר הירדן מזרח) – איז אָבער דער מכוון פון דער מלחמה געווען באַזעצן, ישוב – לכבוש את הארץ⁸, ווי זיי האָבן עס געזאָגט: „ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאנום אל מקומם“ און נאָכמער – „לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו“.

ב. ועפ"ז, אַז מלחמת מדין איז געווען נײַט צוליב כבוש – איינצונעמען עס זאָל ווערן זיינע¹⁰ און באַזעצן ארץ מדין, ווערט פֿאַרענטפערט אַ קשיא וואָס דער ראב"ד פֿרעגט אויפן רמב"ם:

(8) שאף שגם ב' עממין נצטוו (ועוד יותר) „לא תחי' כל נשמה כי החרם תחרימם גו'“ (שופטים ב, טז) – הרי מפורש שם (פסוק יח) שאין זה שייך לכיבוש הארץ כ"א „למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל תועבתם“, ומלחמת ז' עממין הוא לא בשביל לא תחי', הריגתם כ"א בשביל כיבוש א"י. וכמוכן גם מזה שקראו להם לשלום ושלשה כתבים שלח יהושע כו' מי שרוצה לברוח לירח כו' מי שרוצה להשלים ישלים כו' (רמב"ם הל' מלכים פ"ו ה"ה. וש"נ. וראה שם בריש הפרק ובה"ד שם). וגרשי עמד ופנה (ירושלמי שביעית פ"ו ה"א. ויק"ר פ"ז, ו. פרש"י תשא לג, ב. לד, יא. ועוד). וראה לקמן הערה 25, 29.

משא"כ במדין שלא מצינו שפתחו להם לשלום. וצ"ע בלשון הרמב"ם שם רפ"ו „אין עושין מלחמה עם אדם בעולם עד שקוראין לו שלום כו'“. וראה לקמן בפנים סעיף ג.

(9) שם, יז"ח.

(10) דכיבוש קונה (ראה רמב"ם הל' מלכים ספ"ד. שו"ע אדה"ז הל' הפקר והשגת גבול ס"ג).

(*) וראה רמב"ם (הל' מלכים פ"ה ה"ד) שמצות החרם תחרימם, לא תחי' כל נשמה ב' עממין, אינה שייכת דוקא (למצוה ד) כיבוש הארץ (אף שמאז דוקא נתחייבו בזה, כבר מב"ס שם פ"ו ה"ד, שבה מדובר בפרשתנו. ראה רמב"ן בהשלמות לטהמ"צ מ"ע ד.

א. בפרשתנו רעדט זיך וועגן צוויי מלחמות פון אידן מיט אומות העולם. וועגן דער ערשטער מלחמה, מלחמת מדין¹, ווערט דערציילט ווי זי איז געווען בפועל; און וועגן דער צווייטער מלחמה – די מלחמה העתידה צו כובש זיין א"י – ווי די בני גד ובני ראובן האָבן זיך אונטערגענומען צו זיין דער „חלוץ צבא לפני ה' למלחמה“².

דער חילוק צווישן די צוויי מלחמות איז מובן פון די פסוקים גופא: מלחמת מדין איז געווען, ווי דער אויבערשטער האָט געזאָגט: „נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים“¹, מטרת המלחמה איז געווען „ויהרגו כל זכר“³ אַלס „נקמה“ (פֿאַר דעם וואָס זיי האָבן געטאָן צו אידן); עס שטייט אָבער נײַט אַז די אידן האָבן דאָס געטאָן צוליב באַזעצן זייערע שטעט (פֿאַרקערט גאָר: „את כל עריהם במושבותם ואת כל טירתם שרפו באש“⁵), זיי האָבן נאָר גענומען בשבי די „נשי מדין ואת טפם וגו' ואת כל חילם בזו“⁶.

משא"כ די מלחמה פון בני גד ובני ראובן מיט די אומות פון ארץ ישראל, כאָטש אַז ביי זיי (באָ די בני גד ובני ראובן) איז דאָס געווען נאָר „הורישו את אויבינו מפניו“⁷ און זיי אַליין האָבן זיך

(1) לא, ב ואילך.

(2) לב, כז.

(3) לא, ז.

(4) ראה פרש"י שם לא, ב. פינחס כה, יז"ח ובפרש"י.

(5) לא, י.

(6) שם, ט.

(7) לב, כא.

אותם"16, איז מוכן אַז דאָס האָט בכלל קיין שייכות ניט צו די „שאר ארצות“ אויף וועלכע דער רמב"ם זאָגט אַז די כהנים און לויים זיינען באותן הארצות ובביתן ככל ישראל – ווייל דער רמב"ם רעדט וועגן אַזאַ מלחמה וואָס מטרתה ואופנה איז אַז דער מלך איז כובש דעם ארץ, משא"כ מלחמת מדין האָט אַן אַנדער גדר, איר מטרה איז ניט צו כובש זיין ארץ מדין, נאָר צו נוקם זיין „נקמת בני" מאת המדינים".

ג. מען קען אָבער אויף דעם פרעגן: דער רמב"ם17 פסק'נט: „כשצוין על עיר לתפשה"18 אין מקיפין אותה מארבע רוחות" אלא משלש רוחות" ומניחין מקום לבורה ולכל מי שירצה להמלט על נפשו, שנאמר19 ויצבאו על מדין כאשר צוה ה' את משה, מפי השמועה למדו שבכך צוהו"20 –

וואָס פון פשטות הלשון איז משמע, אַז לדעת הרמב"ם איז אויך מלחמת מדין געווען אין סוג פון „צוין על עיר לתפשה", דהיינו צו כובש זיין די שטאָט –

און נאָכמער: אויב די כוונה איז גע- ווען „רק לנקום נקמתם הרגו אותם", איז פאָרוואָס „מניחין מקום לבורה ולכל מי שירצה להמלט על נפשו"?

און ווי דער ראָגאַטשאַווער21 איז טאָקע מבאר, אַז די צוויי דיעות אין

בנוגע דעם דין אַז „כל שבט לוי מזהרין שלא ינחלו בארץ כנען כו' שלא יטלו חלק בבזיה בשעה שכובשין את הערים"11 זאָגט דער רמב"ם12: „יראה לי שאין הדברים אמורים אלא בארץ שנכרתה עלי' ברית לאברהם ליצחק וליעקב וירשוה בניהם ונתחלקה להם, אבל שאר כל הארצות שכובש מלך ממלכי ישראל הרי כהנים והלויים באותן הארצות ובביתן ככל ישראל". פרעגט דערויף דער ראב"ד: „והרי בבית מדין לא נטלו חלק בישראל אלא בתרומה ובמצות יוצר הכל יתברך" – זעט מען דאָך פון בית מדין, אַז אויך אינעם כיבוש פון „שאר כל הארצות" זיינען די כהנים ולויים ניט „ככל ישראל" און נעמען ניט קיין (נחלה בארץ ו) חלק בבזיה.

דער כסף משנה פאָרענטפערט13: „וסובר רבינו דאדרבא משם ראי' דמדחזינן דבארץ שנכרת עלי' ברית לא נטלו חלק בבזיה כלל ובמדין נטלו14 אתא לגלוי' דמדין כיון שלא נכרת עלי' ברית לא היתה בכלל לא יהי' לכהנים חלק בבזיה וה"ה לכל שאר הארצות שלא נכרת עליהן ברית ומה שלא נטלו במדין חלק שוה עם ישראל גזירת הכתוב היתה הוראת שעה".

דאָס איז אָבער צע"ג, וואָרום דאָס וואָס במדין נטלו איז דאָך ניט געווען חלק בבזיה, נאָר (ווי דער רמב"ם15 רופט עס) „תרומת המכס".

ע"פ הנ"ל אָבער, אַז באַ מדין „לא לקחו את ארצם רק לנקום נקמתם הרגו

16 לשון הרמב"ם פרשתנו לא, כג. אבל ראה לקמן הערה 30.

17 הל' מלכים פ"ו ה"ז.

18 וראה ספרי (שופטים כ, ט): לתפשה ולא לשבותה.

19 פרשתנו לא, ז.

20 ראה תיב"ע עה"פ „אקפוה מתלת טריגונהא היכמא דפקיד ה' ית משה". וראה ספרי שהובא לקמן בפנים.

21 צפע"נ עה"ת פרשתנו לא, ו.

11 הל' שמיטה ויובל פ"ג ה"י.

12 שם ה"א.

13 אבל ראה רדב"ז לרמב"ם שם.

14 וראה רמב"ן פרשתנו לא, כח: גם המכס הזה

מפני שהי' השלל הזה מנקמת ה' בארץ לא להם.

15 בסהמ"צ שורש ג. וראה רדב"ז הנ"ל.

אָבער פון דעם וואָס דער רמב"ם איז כולל אויך מלחמת מדין אין דער הלכה „כשצריך על עיר לתפשה אין מקיפין וכו'"; און נאָכמער, אַז דער גאַנצער דין („אין מקיפין וכו'") ווערט אָפּגעלערנט פון מלחמת מדין – איז משמע אַז אויך מלחמת מדין האָט אין זיך (עפעס) אַ צד השוה צו די אַנדערע מלחמות וואָס מטרותן איז צו כובש זיין די שטאָט.²⁹

לפי"ז איז דאָך הדרא קושיית הראב"ד לדוכתא: וויבאַלד אַז מלחמת מדין איז בדומה צו די מלחמות פון „שאר כל הארצות שכובש מלך ממלכי ישראל" (וואָס דער רמב"ם זאָגט) איז פאַרוואָס געפינען מיר אַז „בביזת מדין לא נטלו (הכהנים והלוים) חלק בישראל"?

ד. ויש לומר, אַז לדעת הרמב"ם האָט מלחמת מדין אין זיך געהאַט ביידע גדרים – מטרות: ס'איז געווען אַ מלחמה צוליב „נקמת בני", און צוזאַמען דער- מיט איז עס אויך געווען כעין מלחמת כיבוש, ענלעך צו די מלחמות פון שאר כל הארצות שכובש המלך.

למלחמת רשות סתם; „ובו עוד תקון שנפתח להם פתח שיברחו ולא יתחזקו לקראתנו" – מתאים (גם) במלחמת נקמה כמלחמת מדין. ולהעיר מרדב"ז לרמב"ם שם: וכל זה מדרכי התורה אשר כל נתיבותי שלום.

29) דבפשוטו, הדין ברמב"ם „כשצריך על עיר לתפשה כו'" לא קאי במלחמת ז' עממין ועמלק דכשלא השלימו נצטוו החרם תחרימם לא תחי' כל נשמה (כברמב"ם שם פ"ה ה"ד), כ"א במלחמה שנלחם עם שאר העמים כו', כמ"ש ברדב"ז לרמב"ם שם. וראה רמב"ן שם „ואין זו מצות שעה במדין אלא היא מצוה לדורות בכל מלחמות הרשות וכ"כ הרב בחבורו הגדול בהלכות מלכים ומלחמותיהם". וכן מפורש בחינוך (מצוה תקכו) „במלחמת הרשות כו' ובמלחמת ז' עממין מקיפין אותם מכל צד כו'". וראה מנ"ח שם, דכתב הדרמב"ם אינו מחלק בין מלחמת מצוה לרשות כיון דילפינן ממדין מנ"ל לחלק. ובפרט מלחמת מדין היתה ע"פ ציווי השי"ת כו'. ואכ"מ.

ספרי²² בנוגע ויצבאו, אם הקיפו מארבע רוחות או רק משלשה²³, פליגי אם זה מלחמה או נקמה, כי במלחמה ודאי צריך רק מג'.

און כאָטש אַז אויך ביי אַ מלחמה וואָס איז צוליב נקמה „להרוג אותם" האָט אַן אָרט מ'זאָל איבערלאָזן די רוח רביעית אומבאַלאַגערט (ניט בכדי אַז די בני העיר זאָלן זיך קענען ראַטעווען, נאָר) בכדי „ולא יתחזקו לקראתנו"²⁴, וואָרום בלית ברירה, ניט האָבנדיק קיין אויסוועג צו אַנטלויפן, וועלן זיך די באַלאַגערטע מתגבר זיין און דאָס קען ח"ו גורם זיין קרבנות ביי אידן.²⁵

[וואָס לפי"ז וואָלט מען געקענט מסביר זיין, אַז דאָס מיינט דער רמב"ם מיט די צוויי לשונות: „ומניחין מקום לבורח"²⁶ איז בשייכות אַ מלחמת נקמה ווי מלחמת מדין; „ולכל מי שירצה להמלט על נפשו"²⁷ – ביי אַנדערע מלחמות, וואו די מטרה איז ניט להרוג אותם]

22) עה"פ שם.

23) כ"ה בספרי לפנינו, שת"ק ס"ל שהקפיה מארבע רוחות' רבי נתן אומר נתן להם רוח רביעית כדי שיברחו. אבל ביל"ש ומדרש לקח טוב כאן, גם בדעת ת"ק: הקיפיה משלש רוחות'. וכן הובא ברמב"ן בסהמ"צ השלמות למ"ע מ"ע ה סתם „דרשו בספרי". ולפי"ז ר"ג רק מפרש דברי ת"ק. ועפי"ז מתרצים דעת הרמב"ם שלא פסק כדעת ר"ג (ראה תולדות אדם לספרי כאן. ועוד).

24) לשון הרמב"ן בסהמ"צ שם.

25) בתולדות אדם שם כתב, שמתעם זה להרמב"ם גם במלחמת ז' אומות מקיפין רק משלש רוחות. וראה לקמן לעורה 29.

26) וכלשון הספרי כאן לענין מדין „שיברחו".

27) להעיר שבקריית ספר על הרמב"ם הל' מלכים שם כתב רק „אלא מניחין רוח אחד כדי שיברחו" והשמיט „ולכל מי שירצה להמלט על נפשו".

28) וגם מתאים לכאורה לב' הטעמים ברמב"ן (סהמ"צ שם): „כי בזה נלמוד להתנהג בחמלה אפילו עם איבינו בעת המלחמה" – מתאים

מ'דָּאָרְף מְקִיף זײַן די שטאַט נאָר פֿון דריי אָדער פֿון אַלע פֿיר רוחות, וויבאַלד אַז באַ מדין איז ניט געווען דער ציווי צו אויסהרג'נען אַלע יושבי הארץ, איז דער פסק הלכה לויטן רמב"ם אַז „אין מקיפין אותה מארבע רוחות" אלא משלש רוחות" – און פֿון דעם לערנט מען אָפּ (ובמכש"כ) אויך אויף אַנדערע מלחמות וועלכע זיינען אינגאַנצן לשם כיבוש, „כשצרין על עיר לתפסה".

לאידך, וויבאַלד אַז מלחמת מדין איז געווען (אויך ו)בעיקר אַ מלחמת פֿון נקמה³⁶, „הרגו כל זכר"³⁷, „וכל אשה יודעת איש", ניט צוליב כיבוש – עס זאָל צוקומען בנכסיו – בקרקעי ובמטלטלי, ביזה³⁸.

דעריבער איז דער ענין פֿון ביזה דאָ ניט בדומה צו דער ביזה פֿון „שאר כל הארצות שכובש מלך", וואָס „הכהנים והלוים באותן הארצות ובביתן ככל ישראל", נאָר תרומת המכס.

מ'דָּאָרְף אָבער פֿאַרשטיין: וויבאַלד אַז עיקרו איז געווען אַ מלחמה צוליב נקמה, האָט מען דאָך ניט געדאַרפט אָפּשיידן אפילו תרומת מכס (צו אלעזר הכהן און צו די לויים).

ה. וועט מען דאָס פֿאַרשטיין בהקדם וואָס מ'געפינט נאָך אַן ענין מיוחד ביי מלחמת מדין:

פֿון פֿוסק³⁹, „לכל מטות ישראל תשלחו

און כָּאָטש מ'געפינט ניט בפשטות הכתובים אַז מ'האָט יורש געווען ארץ מדין³⁰, לערנט אָבער דער רמב"ם אַז וויבאַלד די תורה דערציילט אַז „וישבו בני ישראל את נשי מדין ואת טפם ואת כל בהמתם ואת כל מקניהם ואת כל חילם בזו, ויקחו את כל השלל ואת כל המלקוח באדם ובבהמה"³¹ (און די טענה פֿון משה איז נאָר געווען אויף דעם וואָס „החיייתם כל נקבה" און ציווה נאָר „הרגו כל זכר בטף"³²) – ניט ווי ביי מלחמת עמלק³³ וואָס דער ציווי איז געווען³⁴ – „והחרמתם את כל אשר לו ולא תחמול עליו והמתה מאיש עד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה מגמל ועד חמור"³⁵ – דערפֿון איז מוכח אַז ס'איז געווען אַ מלחמת נקמה, אָבער ניט אַ מלחמה למחות נאָר – עכ"פּ אַ מעין פֿון מלחמת כיבוש.

און דעריבער, בנוגע דעם דין צי

30) להעיר מרמב"ן בלק (כב, ד). פירושו בפרשתנו (כ"ל הערה 16). וראה ד"ה החלצו תרני"ט (סה"מ תרני"ט ע' נד). ואכ"מ.

31) לא, ט. יא.

32) לא, טו"ז.

33) ברמב"ן פרשתנו לא, ו: והנה משה לא צוה אותם מה יעשו רק אמר להם לתת נקמת ה' במדין וחשב שלא ישאירו בהם שריד ופליט כנקמת עמלק או כנקמת שבעה עממים. וכאשר ראה שהשאירו הנשים והטף והבהמה קצף על הנשים כו' וכיון שראה שהעם חפץ לשלל מחל על הטף בנשים ועל השלל ויתכן עוד כו' ושלח שם מועטים להכות בערי הפריזי כו' כמנהג השוללים, ולא צוה להם דבר רק להנקם מה שתמצא ידם כו'. אבל גם לפי הא' הרי רק חשב שלא ישאירו אבל לא נצטוו ע"ז מפורש כבעמלק וז' עממין.

34) שמואל"א טו, ג.

35) אלא שברמב"ם (הל' מלכים שם ה"ד) מפורש בנוגע לעמלק רק אין מניחין מהם נשמה (כבו' עממין) וכן הוא אומר בעמלק תמחה את זכר עמלק (וראה שם פ"ה ה"ה). וברמב"ם שם שזהו דוקא באלו שלא השלימו היינו שגם בעמלק שואלים לשלום אם ישלימו. ואכ"מ.

36) ולהעיר מלשון רש"י פנחס (כה, יח): ואת מואב לא צוה להשמיד כו'.

37) לא, יז.

38) ולהעיר דכל השבי והמלקוח והשלל לא בזו לעצמן כ"א „ויביאו אל משה ואל אלעזר הכהן גו'" (לא, יב), ואח"כ ניתן להם בציווי ה' „וחצית את המלקוח גו'" (לא, כז).

39) לא, ד.

הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים כו' לפיכך הובדלו מדרכי העולם כו' הם חיל השם", איז מובן אַז אַזאַ מלחמה וועלכע איז ניט צוליב כיבוש ארץ כדרכי העולם – קען זיין שייך אויך צו שבט לוי, און אַ מלחמה וועלכע איז פאַרבונדן מיט „השם“ איז אַלס „חיל השם“ דאַרף אויך (ודוקא) שבט לוי (זיך משתתף) זיין במלחמה –

מלחמת מדין איז געווען „לתת נקמת ה' במדין“⁴⁷; גדר ותוכן המלחמה איז, ווייל מדין איז עומד כנגד הקב"ה⁴⁸, כנגד השם⁴⁹

דעריבער דאַרף (אויך) שבט לוי (זיך משתתף) זיין אין דער מלחמה במדין – דאָס איז ענינו ותפקידו אַלס „חיל השם“, אויספירן „נקמת ה'“⁵⁰.

ועפ"י איז מובן דאָס וואָס באַ מלחמת מדין איז געווען דער ציווי⁵¹, „והרמות מכס לה' גו' ונתת לאלעזר הכהן תרומת ה'", און דערנאָך „תקח אחד אחז מן החמישים גו' ונתת אותם ללוים“: מיט דעם ווערט אַרויסגעבראַכט, אַז די מלחמה איז ניט אַ מלחמה ווי אַלע

לצבא" לערנט אָפּ ר"ע⁴⁰, „להביא את שבטו של לוי“⁴¹, אַז אויך שבט לוי האָט זיך משתתף געווען במלחמת מדין – און דער ראָגאַטשאַווער²¹ איז מבאר, אַז אין דעם באַשטייט די מחלוקת אין ספרי צי „שבט לוי הוה ג"כ במדין, וזה תליא דלמלחמה אין יוצאים⁴² כמ"ש הרמב"ם ז"ל אבל אם נקמה יוצאים“.

דאַרף מען פאַרשטיין: דעם טעם וואָס שבט לוי „לא עורכין מלחמה“ זאָגט דער רמב"ם⁴³ ווייל „הובדלו מדרכי העולם (און דערפאַר) לא עורכין מלחמה כשאר ישראל“; איז פאַרוואָס במלחמת נקמה (ווי מלחמת מדין)⁴⁴ איז זיך משתתף אויך שבט לוי⁴⁵?

ו. וי"ל הביאור בזה⁴⁶:

וויבאַלד אַז שבט לוי איז⁴³, „הובדל לעבוד את ה' לשרתו ולהורות דרכיו

(40) בספרי עה"כ.

(41) וכ"ה ברש"י עה"פ „לרבות שבט לוי“.

(42) לכאורה כוונתו לכל מלחמה לא רק מלחמת כיבוש ארץ. וראה רלב"ג כאן: זולת שבט לוי שלא היו יוצאי' לצבא כי לא ה' להם חלק בארץ. ובאברבנאל: לפי שהם לא היו יוצאים בצבא ולא היו נוטלים בארץ, וגם לא בשלל מלחמה. וראה לקמן בפנים.

(43) ה' שמיטה ויובל שבעה עה"ב.

(44) ברא"ם פרשתנו לא, ד: והוצרך הכתוב לרבות שבט לוי שלא תאמר כיון שאין לשבט לוי חלק ונחלה בארץ לא יהיו בכלל הלוחמים קמ"ל. ובתולדות אדם לספרי שם הוסיף: ומ"מ הואיל ולהם ערי מגרש לנחלה כשיטות ר' יוסי שילהי מט' מעשר שני ע"כ לא נמנע לשלוח מאתם בערך נחלתם שאינו בשיווי שאר שבטים.

וצ"ע מהי השייכות דמלחמת מדין לחלק ונחלה בארץ. ולומר דמפרשים שהלימוד בספרי ורש"י „להביא את שבט לוי“ הוא בכל המלחמות, גם במלחמת א"י – הוא חידוש גדול. וצע"ג. ואכ"מ. (45) בתולדות אדם לספרי שם (וראה גם גו"א לפרש"י שם): ואפשר לומר עוד דריבה את לויים לא מלחמה אלא לשאת את הארון כו'.

(46) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 693 ואילך הביאור בעבודה ובפנימיות הענינים.

(47) לא, ג.

(48) ראה ספרי ורש"י עה"פ.

(49) וכידוע בפנימיות הענין דמדין מנגד לאחדות ה', כמבואר בארוכה בלקו"ת פרשתנו (ד"ה החלצו וביאורו) ובד"ה החלצו תרניט דמדין הוא לשון מדון ומריבה ופירוד ובעבודת האדם ובפרט בין אדם לאדם ה"ו ענין דשנת חינם ופירוד הלכות, דזהו כל ענין קליפת מדין שהוא הפירוד וההתחלקות שהוא ההיפך לגמרי מסטרא דקדושה שהוא בחי' האחדות, היפך האחדות דשם הוי, עיי"ש בארוכה.

(50) וכ"ה בפנימיות הענינים, כמרומו בשם „לוי“ שהוא ע"ש (ויצא כט, לד), „הפעם ילוה (אישי)“, שהו"ע ההתחברות והאחדות ההיפך דפירוד והתחלקות, וזוהו מביא „ילוה אישי“, התחברות ואחדות עם „השם“.

(51) פרשתנו לא, כה.

די מלחמות פון כיבוש שאר הארצות, וואָס „הכהנים והלוים באותן הארצות ובביתן ככל ישראל“, קענען (דאַרפֿען) אויך די כהנים ולוים זיך משתתף זיין במלחמה⁵⁶ – ולכאורה איז דאָך די מלחמה בשאר הארצות ניט קיין „נקמת ה'“, נאָר אויף כובש זיין; איז וואָס פֿאַר אַ שייכות האָבן די מלחמות מיט שבט לוי.

ויש לומר הביאור בזה – ובהקדם להבין וואָס דער רמב"ם איז מדייק ומאריך בלשונו: „שאין הדברים אמורים אלא בארץ שנכרתה עלי' ברית לאברהם ליצחק וליעקב וירשוה בניהם ונתחלקה להם“, דלכאורה: למאי נפק"מ די אַלע פרטים וסימנים? ווען ער וואָלט דאָ געזאָגט בלויז „בארץ כנען“ ווי ער אַליין זאָגט עס בהלכה שלפנ"ז, וואָלט מען שוין געוואוסט וועלכן ארץ ער מיינט; און אפילו אויב ער וויל די ארץ פֿאַרבינדן מיט די אבות, וויבאָלד אַז „ירשוה (אַלס) בניהם“, האָט ער געקענט זאָגן „בארץ שניתנה לאברהם“ (און ווי מ'געפינט דעם זעלבן לשון במ"א אין רמב"ם⁵⁷) – וואָס איז מחדש דער מפרט זיין „שנכרתה עלי' ברית לאברהם ליצחק וליעקב“ און דערצו נאָך מוסיף זיין „וירשוה בניהם ונתחלקה להם“⁵⁸?

מלחמות (צוליב דעם שלל ובז)⁵⁸, נאָר אַ מלחמה אויספירן „נקמת ה'“ – און דער־פֿאַר האָט מען אויך פון „מלקוח השבי באדם ובבהמה“⁵² געדאַרפט אָפשיידן (און אויפהויבן⁵³) און אָפגעבן⁵⁴ צו אלעזר הכהן און די לויים⁵⁵ אַלס „חיל השם“.

ז. מען דאַרף אָבער פֿאַרשטיין:

דער דין אַז „לא עורכין מלחמה“ שטייט אין רמב"ם בהמשך צו דער הלכה הנ"ל, אַז זיי נעמען ניט קיין חלק בארץ ובבזיה, משא"כ בשאר הארצות, וז"ל: ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובבזיה עם אחיו מפני שהובדל לעבוד את ה' לשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים כו' לפיכך הובדלו מדרכי העולם לא עורכין מלחמה כשאר ישראל ולא נוחלין ולא זוכין לעצמן בכח גופן.

וואָס פון המשך דברי הרמב"ם איז משמע, אַז די צוויי דינים, „לא עורכין מלחמה“ און „לא נוחלין“, זיינען פֿאַר־בונדן און הא בהא תליא (און ווי ס'איז מוכח פון סוף דבריו, וואו דער רמב"ם איז זיי כולל צוזאמען: „לפיכך הובדלו כו' לא עורכין מלחמה כו' ולא נוחלין כו'“) – ולפ"ז דאַרף אויסקומען, אַז ביי

52) לא, כו.

53) ראה זח"ג קפת, ב.

54) ראה מפרשים לטהמ"צ להרמב"ם בסוף שרש ג' בגדר תרומת המכס. ובמפרשי התורה כאן. 55) הל', והרמות מכס לה', „תרומת ה'“ (לא, כה. כט. לג ואילך) נאמר רק במתנות אנשי צבא לאלעזר הכהן ולא במתנת העדה אחזו מן החמשים מה שנתנו ללויים. אבל גם בהנתינה ללויים מפורש בהכתוב (לא, ל. וכן שם, מז), ונתת אותם ללוים שומרי משמרת משכן ה', „זהו מה ששבט לוי, הובדל לעבוד ה' לשרתו“ (ראה רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ג ה"א וה"ב). וראה אברבנאל פרשתנו בפסוקים הנ"ל. ולהעיר מתודה מתרומת (וימא כד, א).

56) ראה (בענין השתתפות כהנים במלחמה) סוטה מד, א במשנה. קדושין כא, ב (רמב"ם הל' מלכים פ"ח ה"ד). מרכיז גיטין ס"פ מי שאחזו. ברכי יוסף אבהע"ז ס' ו'. ועוד.

57) הל' תרומות פ"א ה"ב. 58) לכאורה י"ל שבא לשלול קני קניזי וקדמוני שאף שניתנו בכריתת ברית לאברהם (לך טו, יט ובפרש"י שם. רמב"ם הל' רוצח פ"ח ה"ד. ועוד) לא ירשוה בניהם ולא נתחלקה להם. ולפי"ז הוא דלא כבספרי קרח (ית, כד) שופטים (ית, ב), הובאו בפרש"י (שופטים שם). ספרי זוטא ויל"ש קרח שם. ראה מרגליתא טבא לטהמ"צ להרמב"ם שורש יב בסופו. וראה פרשת דרכים דרוש ו'. אבל מ"ש הרמב"ם רפ"ג מה"ל שמיטה ויובל (וראה

ומציאות וועלכע איז געבונדן און ווערט
 איין זאך מיטן מקבל הארץ,
 וואָס דאָס איז דאָך ענין הברית (וואָס
 מען איז עובר) בין הבריתים פון איין
 זאך, שניהם עוברים בתוך גוף אחד
 להיות לאחדים⁵⁹

מיט אברהם יצחק ויעקב, און זי קומט
 אָן צו אידן בפועל דורך „ורשעה“⁶⁰ בניהם
 ונתחלקה להם” –

מ'דאַרף ניט אויפטאָן אַ מציאות חדשה
 אין ארץ ישראל⁶¹. און די ארץ איז נתחלקה
 להם, (שבע) שכבשו איז ניט מספיק עס
 דאַרף זיין (שבע) שחלקו, געגעבן געוואָרן
 צו אידן אויף „והורשתם את הארץ
 וישבתם בה“⁶², התיישבות אין ארץ.

און במילא איז שבט לוי, זייענדיק
 מובדל מדרכי העולם, ניט שייך צו דעם.

משא"כ „שאר כל הארצות שכובש
 מלך ממלכי ישראל“, כאָטש דאָס ווערט
 „כארץ ישראל שכבש יהושע לכל
 דבר“⁶³, איז דאָס אָבער ניט אַ הכרח
 באַ בני, דער מלך איז „גלחם עם שאר
 העמים“ (ניט כדי אַז אידן זאָלן האָבן
 אַן ארץ בעולם אַ נחלה (שדה וחרם)
 אויף באַזעצן זיך דאָרט, נאָר) „כדי
 להרחיב גבול ישראל ולהרבות בגדולתו
 ושמעו“⁶⁴ (וואָס דאָס איז גדולת ושמע
 ה')⁶⁵ – איז דעריבער די מלחמה בנוגע

וי"ל ההסבר: אין דעם לשון איז
 מודגש די הסברת החילוק צווישן ארץ
 שנכרתה עלי' ברית און שאר הארצות
 שכובש מלך:

ח. ארץ ישראל איז אַ לאַנד וואָס איז
 נאָך פון פריער (פאַר דער מלחמה) אויס-
 געטיילט פון שאר הארצות דערמיט
 וואָס „נכרתה עלי' ברית לאברהם ליצחק
 וליעקב“, פון דעמאָלט אָן איז עס אַ ארץ

הל' רוצח שם) משמע לכאורה דגם בקני קניזי
 וקדמוני לא יטלו. ראה מנ"ח מצוה תח ותקד.
 ועוד. – אבל ראה לקו"ש חל"ח ע' 103 ואילך.
 ויל"ע אם בלשון זה נתמעט גם עבר הירדן,
 דלכאורה תלוי בהשקו"ט אם „נטלו מעצמם“ (ספרי
 תבוא כו, ג) ואינו בכלל הארץ שנתן לאברהם
 (אוה"ח פרשתנו לב, ז), או דהוי בכלל הברית
 לאברהם (ראה רש"י לך שם. אוה"ח דברים ג, יג.
 וראה רמב"ן חוקת כא, כא. ועוד). ובספרי זוטא
 ויל"ש שם, פרש"י שופטים שם (מספרי שם) מפורש
 דגם בעבר הירדן אין נוחלין*. וכ"ה ברמב"ן
 פרשתנו לא, כח*. *וכז"ל לכאורה לפמ"ש הרמב"ם
 רפ"ג שם, וכנ"ל. וראה פר"ד דרוש ח בתחלתו.
 ולהעיר מג' ערי מקלט שבעבר הירדן שניתנו
 ללוים (מסעי לה, ו) ועוד שש ערים לשבת (רמב"ן
 שם לה, יד. ראה יהושע כאן) – [כז – באותו
 הגדר שניתנו להם ערים בארץ] דלכאורה תמוה:
 הבקשה להשאר בעבר הירדן – בלתי רצוי' (ראה
 יהושע כב, יט). והנה בני גד ובני ראובן דרשו זה,
 משבט מנשה – עשו גם מעשה (סוף פרשתנו)
 ומלאו הדרישה ואעפ"כ נאמר ע"ז נחלה מבוהלת
 ג' (במדבר ס"פ מטות. וראה לקו"ת בחוקותי ג,
 ב) ולשבט לוי ציווה השם להושיבם בעבר הירדן!
 ואכ"מ. וראה לקו"ש חכ"ח ע' 216 ואילך.

59 ראה פרש"י לך טו, יוד. נצבים כט, יא.
 לקו"ת נצבים מד, ב.

60 שאין בירושא אלא שינוי מרשות לרשות.
 61 ראה בארוכה לקו"ש חט"י ע' 103 ואילך,
 דהבעלות על א"י היא מימי האבות. וראה שם ע'
 204 ואילך.

62 מסעי לג, נג.

63 רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ו. וראה רמב"ם
 הל' תרומות שם.

64 רמב"ם הל' מלכים רפ"ה.

65 ראה שם ספ"ד. ובארוכה – לקו"ש ח"ח ע'
 279.

* אבל להעיר מאוה"ח פרשתנו שם, ג שטענת
 בני גד ובני ראובן שעבר הירדן יש לו דין כיבוש
 רבים שאז הוי כא"י (רמב"ם הל' תרומות פ"א ה"ב),
 והיינו כ, שאר כל הארצות שכובש מלך כ"י המבואר
 ברמב"ם כאן.

וראה רמב"ם הל' רוצח רפ"ח (ובכס"מ שם) ורפ"י
 (וכס"מ). וראה בארוכה ברכ"י או"ח סתפ"ט שמוטיק
 בדעת הרמב"ם שעבר הירדן אינו בכלל א"י. וראה
 לקו"ש ח"ג ע' 124 הערה 20. וש"נ.

** וראה רמב"ן שופטים שם. מפורשי רש"י שם.

ישראל, אהבת חנם, צווישן אידן, אַלע אידן, וואָס דאָס איז פאַרבונדן און דאָס פאַרבינדט יעדן איד מיט ה' אחד.

ויתירה מזו: מען קען דאָך מיינען אַז ס'איז גענוג אַז ער וועט טאָן צווישן אידן און אין וואָס עס געהערט צו אידישקייט – תורה ומצות –

איז די הוראה אַז כהנים ולוים דאַרפן זיך משתתף זיין אויך אין דער עבודה צו מאַכן פון „שאר כל הארצות“ אַ חלק, אַ טייל פון גבול ישראל, אויך אַזעלכע זאָכן פון וועלט, וואָס מצד עצמם זיינען זיי ניט מוכרח צו אידישקייט, דאַרף מען מרחיב זיין גבול ישראל, אויסנוצן זיי אין עבודת השם ולהרבות בגדולתו ושמעו.

וע"י כל זה איז מען ממהר דעם ביטול הגלות (דורכן ביטול פון דער איינציגער סיבת הגלות – דמפני חטאינו גלינו מארצנו), און מיד נגאלין – בגאולה האמיתית והשלימה, וואָס דעמולט וועלן אידן באַקומען גאַנץ א"י לגבולותי, און אויך להרחיב את גבול ישראל „ירחיב הוי' את גבולך“⁶⁸, אויך ארץ קני קניזי וקדמוני⁶⁹, און אויך – עתידה א"י שתפשט בכל העולם כולו⁷⁰, בכיאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(משיחת ש"פ מסור"מ תשכ"ג)

די ארצות שייך אויך צו שבט לוי (אַלס „חיל השם“).

ט. די הוראה פאַר יעדן בעבודתו הרוחנית:

אַ איד וואָס נדבה רוחו צו זיין בדרגת שבט לוי – ווי דער רמב"ם פסק'נט להלכה⁶⁶, אַז דאָס איז שייך צו יעדן איינעם: „לא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש כו' אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעובדו כו'“, וואָס דעמולט „הרי זה נתקדש קודש קדשים ויהי' ה' חלקו ונחלתו כו' כמו שזכה לכהנים וללוים“ – קען דאָך טראַכטן באַ זיך: היות אַז ער איז מובדל מדרכי העולם כו' און איז עומד לפני ה' לשרתו – איז מה לו ולעולם סביבו בכלל? – זאָגט מען אים, אַז אדרבה, ווייל ער איז ווי שבט לוי, האָט ער אַ שייכות – און נאָכמער: אַ שייכות מיוחדת – טאָן אין דער עבודה פון „נקמת הוי' במדין“, צו מנצח און מבטל זיין די וואָס זיינען כנגד הקב"ה.

וואָס אין עבודת האדם מיינט עס בפרט, מבטל זיין לגמרי און שולל זיין דעם פירוד ושנאת חנם וואָס קען ח"ו זיין צווישן אידן ר"ל, וואָס דאָס האָט געבראַכט דעם חורבן הבית און דעם גלות⁶⁷, און דעם גלות הזה האחרון;

און אַלס „חיל השם“ – אַריינברענגען ביז אין אַן אופן פון התיישבות אהבת

(66) הל' שמיטה ויובל שם ה"ג.

(67) יומא ט, ב.

(68) ראה יב, כ. שופטים יט, ח.

(69) רמב"ם הל' רוצח שם מספרי שופטים שם. וראה גם ספרי ראה שם. רש"י ורמב"ן שופטים שם. רש"י לך שם.

(70) פס"ר פ' שבת ור"ח. יל"ש ישעי' רמז תקג.

